

002/28 ØVRE GLOMMA

FYLKE: Sør-Trøndelag
Kommune: Røros, Tydal og Holtålen

Nedbørfelt: 385 km²
Toppunkt: 1525 moh.
Utløpspunkt: 690 moh.
Marin grense: -
Kraftpotensial: 109 GWh
SP-kategori: III
Økonomiklasse: 1
Naturgeogr. region: 34a, 35h, 35i

Objektet omfatter de øverste, nordligste delene av Glomma ned til Aursunden.

Klimaet er kontinentalt. Normal årsnedbør ligger på 600-700 mm.

Rien-Hyllingenområdet med tilgrensende områder har et særpreget landskap der kvalitetene bl.a. er knyttet til bergartsvariasjoner med samsvarende variasjoner for planteliv og terrengformer. Vigelfjellene, Skardølsfjellene og Sylane i øst-nordøst har langt steilere, skarpere og høyere former enn de mer avrundete, bølgende åsene vestover.

De nordvestlige deler av nedbørfeltet har kambro-siluriske bergarter tilhørende Trondheimsfeltet. Her finnes et betydelig innslag av kalkholdige bergarter. Sør og øst i nedbørfeltet finnes områder med sparagmitt, granitt og porfyritt.

Vegetasjonen varierer fra høyproduktive myr-, kratt- og skogtyper i vest til lavproduktive og ordinære typer i øst. Fjellbjørkeskog dominerer helt, furu og gran forekommer bare som enkelttrær. Bjørka strekker seg langt nedenfor naturlig grense for bjørkebeltet. Selv om blåbærbjørkeskog dominerer, dekker f.eks. høgstaudebjørkeskog store arealer ved Rien og vestlige del av Hyllingen. Gråor er nokså vanlig. Også for myr-, strand-, sump- og fjellvegetasjonen er det et stort mangfold av vegetasjonstyper og næringskvalitet. Fjellene nord for Rien-Hyllingenområdet er lavalpine. Vegetasjonen domineres av heisamfunn, mens snøleiesamfunn er mindre vanlig.

Veien langs nordsiden av Aursunden krysser objektet nær utløpet. Videre går det vei langs vassdraget fra Myrmoen ved Aursunden til Stugudal i Tydal. Ellers er det flere mindre veier til setrene i området. Det finnes noe spredt bebyggelse langs de nedre deler, dessuten en del hytter ved Rien og Hyllingen. Rien-Hyllingen er et kjerneområde for samene på Røros, og et viktig reindriftsområde.

Naturfaglige verdier

Vassdraget har et arts- og biotoputvalg som er representativt for Nord-Østerdalens rikeste områder. Det har dermed stor typeverdi. På grunn av sin uberørthet har også vassdraget stor referanseverdi. Vassdraget har dessuten stor verdi for forskning og undervisning.

Øvre Glomma skiller seg naturtypemessig både fra Trysilelva og Gaula, som er de to nærmeste verneplanvassdragene. Type- og naturverdiene i de tre vassdragene vil dermed utfylle hverandre, og sammen vil disse vassdragene (eventuelt sammen med Håelva) ta vare på de fleste naturkvaliteter som finnes i denne regionen.

Geofag

Berggrunnen i nedbørfeltet er svært sammensatt og interessant. Ved Røragen er det et enestående geologisk område med stedegne devonske sedimentære bergarter.

Vassdraget ligger i et område med store løsmasseavsetninger. Lange, sammenhengende terrassekanter

langs elveløpet er resultat av fluvial erosjon i løsmassene. Finmasseterrasser fra Brekken til forbi Glommas utløp i Aursunden og to terrassenivåer ved Hyllingen inneholder mye kvartær isavsmeltningshistorie. Fluvial erosjon, grunnvannsravinering og utvikling av et ravinert landskap er gode eksempler på den postglasiale formutviklingen i disse sedimentene. Tolgafallene er en av de siste større strykstrekningene i Øvre Glomma og bør derfor vurderes vernet.

*Stor verneverdi ****

Botanikk

Vassdraget har stort mangfold av vegetasjonstyper, med store arealer av de fleste typer og bra arts mangfold. Flere nasjonalt og regionalt sjeldne vegetasjonstyper finnes i vassdraget, f.eks. rike vierkratt ved Rien, et velutviklet flatmyrkompleks og flarkevegetasjon på Finnfloen, og elvekløftvegetasjon ved Hyddfossen. Et helt spesielt område er Sølendet, som er et større slåttemyrområde med en særlig rik og egenartet vegetasjon. Her forekommer flere sjeldne eller plantegeografisk interessante plantearter. Området er vernet som naturreservat. Sørøst i nedbørfeltet ligger Dagvola som er et av Rørostraktenes rikeste plantefjell, med reinroserabber, eutrofe snøleier og rik berghyllevegetasjon.

*Meget stor verneverdi *****

Landfauna

Til å være så høytliggende har området en meget artsrik fuglefauna, der det inngår mange truede arter. Både våtmarks- og fjellfaunaen er spesielt rike blant annet er arter som havelle, svartand, bergand, trane, boltit, fjellmyrløper, fjæreplytt, dobbeltbekkasin, myrhauk, jaktfalk, kongeørn, hubro, snøugle og fjellerke registrert. Dette viser at flere spesielt fuglerike lokaliteter finnes innen vassdraget. Her kan nevnes områdene nord for Rien, Hyllingen og Finnfloen.

Hjort opptrer som sjeldent streifdyr. Bestanden av rådyr er varierende. Elgbestanden i Rien-Hyllingområdet er svært god, og i Feragenområdet god og økende. Harebestanden er god. Jerv forekommer i fast bestand, mens bjørn og gaupe opptrer som streifdyr. Bestanden av rev er relativt liten i forhold til tidligere. Det finnes en mindre fjellrevbestand som har vært relativt stabil i lengre tid. Mår og mink er vanlige. Oter er meget sjelden. Bever og ekorn forekommer spredt.

*Meget stor verneverdi *****

Vannfauna

Det store innslaget av kalkholdige bergarter gjenspeiles i vannkjemien. Krepsdyrfaunaen er noe fattigere på arter enn i Håelva og Hitterelva i sør. Vassdraget har stor verdi som referansevassdrag. Rien har bestander av ørret, røye og sik, samt noe ørekyt. Rien må sies å være et svært populært fiskevann. Hyllingen har bestander av ørret, røye og lake.

*Meget stor verneverdi *****

Kulturminneverdier

Ved Rien er det funnet boplasser etter steinalderfangstfolk som holdt til i norske og svenske innlandsstrøk. Ved elva mellom Rien og Aursunden er det funnet en boplass fra eldre steinalder, som viser at området har lang fangsttradisjon. Ved Torsvollen ligger systemer av fangstgroper for elg langs elva. Rike våpengravfunn fra vikingtid er gjort i Brekkenbygda, og ved Rien ligger en gravhaug. Disse funnene vitner om en bosetningseksponasjon fra de etablerte jordbruksbygdene inn i fangstmarkene her. Den samiske bruken av området kan gå langt tilbake i tid. Funn på den andre siden av riksgrensen er datert til 1000- og 1100-tallet. Fangstanleggene kan ha vært brukt av samer. Samisk reindrift i Rørosfjella er kjent gjennom skriftlige kilder fra 1600-tallet. I Hyllingsdalen og ved Vigelsjøen finnes en rekke samiske boplasser og tekniske anlegg etter reindriften.

Det er tallrike setrer i Ridalen omkring Rien og Riasten. Mange av setrene har et helhetlig preg med

bevarte gamle bygninger og andre landskapselementer. Bygningstypene er karakteristiske for distriktet. I sørenden av Rien ligger en naustrekke. Hyllingsdalen er også en gammel seterdal med verdifull seterbebyggelse. Enkelte fjellgårder finnes i området, som Råvollen med et stort antall gamle hus, og Hyddkroken. På Sølendet ble det drevet tradisjonell utslått på myrene fram til ca 1950. Etter at området ble naturreservat blir slåtten videreført, og her kan en fortsatt oppleve slåttelandskapet i sin opprinnelige form.

Området har varierte kulturminner som dekker et langt tidsrom og er knyttet til ulike etniske grupper. Av spesiell interesse er spor etter fast bosetning i jernalderen ved Rien, samt det godt bevarte utslåttområdet på Sølendet. Kulturminner knyttet til samisk virksomhet og seterdrift har stor verdi. Mange kulturminner er lokalisert ved de store vannene og elvene.

*Stor verneverdi ****

Friluftsjnteresser

Området blir vesentlig brukt av lokalbefolkningen og hytteeiere, og bruken må sies å være moderat. Tilgjengeligheten er god sommerstid med bomvei gjennom Ridalen til Tydalen. Ridalen og Hyllingsdalen er bare påvirket av tidligere seterdrift, og indre deler har store uberørte naturområder med villmarkskarakter. Området er en av de siste store, uutbygde deler av Norges største vassdrag.

*Meget stor verdi ******

Landbruksinteresser

Jord- og skogbruk

I Ridalen er det store dyrkbare arealer og beiteområder. Området rundt Hyllingen, spesielt på nordsiden av sjøen, har også store arealer med dyrkingsjord og beite. Disse områdene er i dag lite utnyttet på grunn av manglende veiforbindelse. Rundt Aursunden ligger det gårdsbruk med dyrket mark.

Ved Øversjøen i Rien er det betydelige arealer med skogreisingsmark, i tillegg til utførte tilplantinger som viser at det drives aktivt skogbruk. Utviklingsmuligheter er til stede.

*Middels verdi ***

Reindrift

Vassdraget ligger i Riast/Hylling reinbeitedistrikts sensommer- og høstbeiteområde. Essand reinbeitedistrikt flytter gjennom området øst for Rien om høsten og motsatt vei over selve vannet om våren. Det hender også at Riast/Hylling reinbeitedistrikt nytter denne flytteleia.

*Stor/meget stor verdi ***(*)*

Kraftressurser

Kraftpotensialet i Øvre Glomma kan utnyttes ved å bygge ut et fall på ca 52 m nedenfor Rien og overføre avløpet fra Hyllingen til Rien. 8,5 m senkingsmagasin i Rien vil i tillegg til 35 GWh midlere årsproduksjon i Rien kraftverk gi en kraftøkning på ca 95 GWh midlere årsproduksjon i Tolga kraftverk og nedenforliggende verk, det aller meste vinterkraft. Magasinet i Rien vil gi meget billig kraft.

Utbyggingen av Øvre Glomma med regulering av Rien er plassert i kategori III (9) i Samlet plan. En utbygging med regulering av både Rien og Feragen vil kunne gi en vinterkraftøkning på ca 175 GWh i forhold til en uregulert utbygging av Øvre Glomma (Tolga kraftverk).